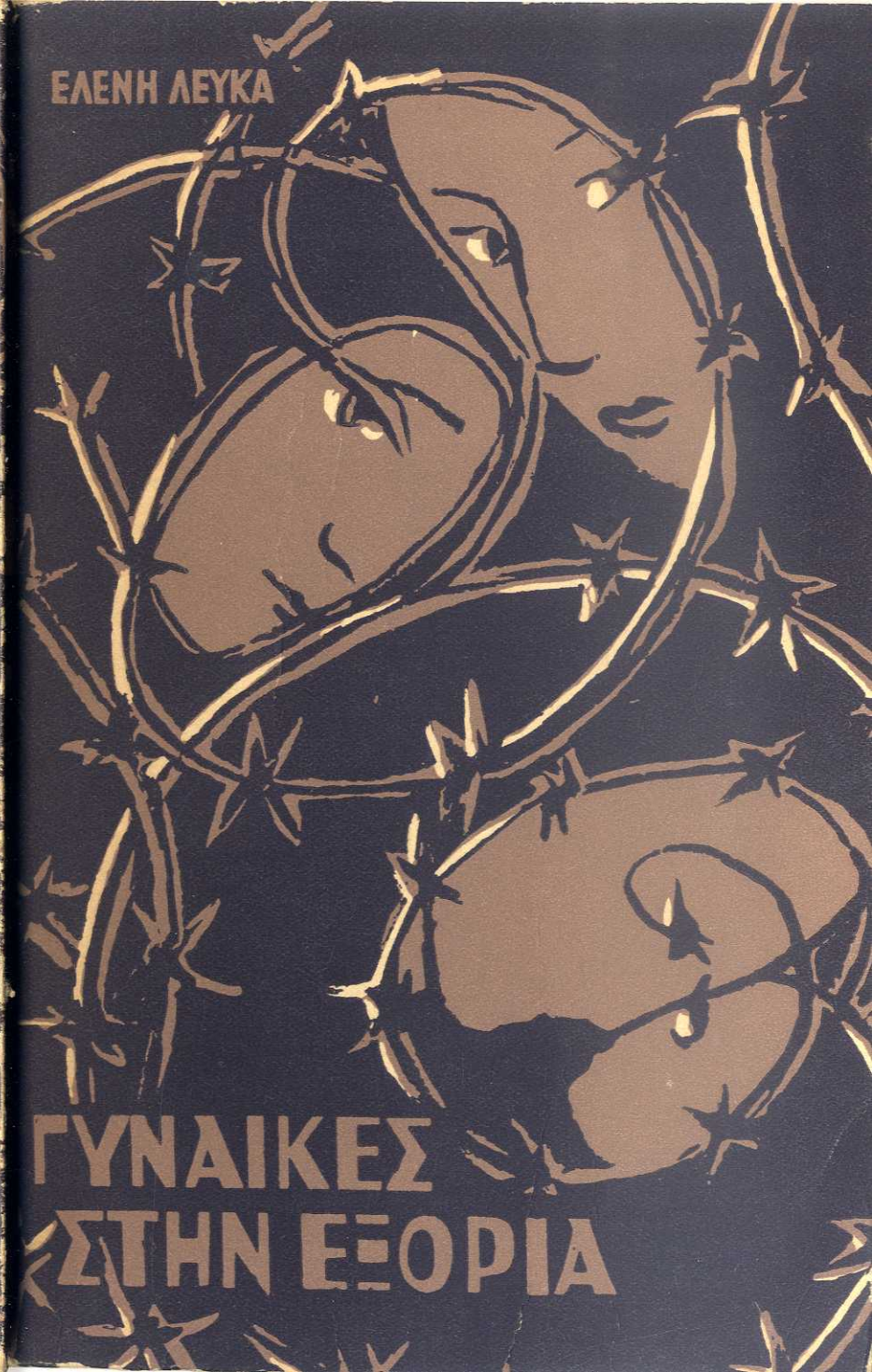

ΕΛΕΝΗ ΛΕΥΚΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

611/5

ΕΛΕΝΗΣ ΛΕΥΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

Ε.Κ.Ι. Δοκίμ. εισαγωγ. 12341

Ἐξώφυλλο Γ. Γ. Δήμου

ΕΛΕΝΗΣ ΛΕΥΚΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

ΧΡΟΝΙΚΟ

1964

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΝΑΣ ΚΙΝΔΥΝΗ

25 Ιανουαρίου 1950

Μᾶς ξεσηκώνουν γιά ταξίδι. Ὁ καινούργιος τόπος τό Μακρονήσι. Ὁ «Καρσιλαμάς» δίνει ἐντολή νάχουμ' ἐτοιμαστῆί ὡς τίς τέσσερις τ' ἀπόγεμα. Κι ὄλες τοῦτες τίς μέρες τό χιονόνερο δέ σταμάτησε. Χιονίζει καί βρέχει ἀκατάπαυτα... Κι οἱ ἀγγαρεῖες κι ἡ πείνα μᾶς ἔχουν ἐξαντλήσει. Καί τό μαῦρο ἐρωτηματικό τοῦ Μακρονησιοῦ... Μά σέ καμιᾶς ἐξόριστης τά μάτια δέ βλέπεις τήν ἀπελπισία, ἀπό καμιᾶ δέν ἀκοῦς γιά ὑποχώρηση, γιά «δήλωση».

Ἀρχίζουμε μηχανικά νά μαζεῦουμε πάλι τά μπαγκάζια μας. Καινούργια διαταγή: «Σέ μισή ὥρα οἱ σκηνές θά πέσουν». Καί βρέχει... Μαζεῦουμε βιαστικά ὅ,τι προφταίνουμε καί σέ λίγο βλέπουμε τό βαρῦ μαῦρο πανί τῆς σκηνῆς νά κατεβαίνει, νά μᾶς κουκουλώνει. Οἱ φαντάροι ἐκτελοῦν πιστά τίς διαταγές. Μόλις προφταίνουμε νά τρέξουμε ἔξω πρὶν πέσει ἀπάνω μας τό τεράστιο κοντάρι. Ἀκουμποῦμε τά πράματά μας πάνω στή λάσπη. Τώρα «πρέπει» νά διπλώσουμε τήν τεράστια σκηνή, νά τή μεταφέρουμε στό ἀρματαγωγό, πού εἶναι ἀραγμένο κάτω, πέρ' ἀπ' τό χωριό, ἀρκετά χιλιόμετρα μακριά ἀπ' τό στρατόπεδο. Ἡ σκηνή, καθὼς εἶναι βρεμένη, βαραίνει, θαρεῖς διπλάσια. Βάζουμε τά κοντάρια κόντρα χάμω κι ἀκουμποῦμε πάνω στό πλάτος τους τή διπλωμένη σκηνή.

Δώδεκα γυναῖκες παίρνουν θέση κι ἀπ' τίς δύο πλευρές, σκύβουν, σηκώνουν τά κοντάρια καί ξεκινοῦν γιά τή μεταφορά τοῦ μαῦρου ὄγκου. Τέτιες μακάβριες συνοδεῖες, κάτ' ἀπ' τό χιόνι, στήν γκρίζα, βαριά, Γεναριάτικη ἀτμόσφαιρα, βλέπει κανεῖς ὄλη μέρα σήμερα, πάνω στίς βουνοπλαγιές τοῦ Τρίκκερι.

Παραπατοῦμε ἀπ' τό βάρος. Λαχανιάζουμε ὥσπου νά φτάσουμε στό ἀρματαγωγό, στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ νησιοῦ. Κι ὕστερ' ἀπ' τό ὑλικό τοῦ στρατοπέδου πρέπει, γρήγορα, νά κουβαλήσουμε καί τά δικά μας πράματα. Τέσσερις, πέντε, ἔξι φορές ἔχουμε κάνει τή διαδρομή. Τά πόδια μας βαραίνουν, οἱ σφυγμοί μας χτυποῦν δυνατά παντοῦ στίς φλέβες μας. Ἀνεβαίνοντας κάποιο μονοπάτι βλέπω τή Λίνα νά σωριάζεται ἀποκαμωμένη, κάτω ἀπό ἓνα δέντρο. Κλαίει... Δέν ἀντέχει ἄλλο... Διψοῦμε... πολὺ διψοῦμε. Μά ὁ «Καρσιλαμάς», δέ μᾶς ἐπιτρέπει νά πιῶμε νερό. Δίνει διαταγή στοὺς χωριάτες νά μὴ μᾶς δόσουν οὔτε σταγόνα. Κι ὅπου βλέπει σταμνί, τό τσακίζει μ' ἓνα ξύλο πού κρατᾶ στά χέρια του. Καί σ' ὄλο τό μάκρος τοῦ μονοπατιοῦ ἀκοῦς τόν ἤχο τῶν σταμνιῶν πού σπάει μέ τή μαγγοῦρα του ὁ «Καρσιλαμάς».

Κι εἶπαν πὼς ὄσα πράματα δέ φορτωθοῦν σέ λίγα λεπτά, θάμεναν ἔξω. Κι οἱ γυναῖκες λαχανιάζουν νά προφτάσουν νά φορτώσουν τή μικρὴ τσιγγάνικη περιουσία τους. Πηγαينوερχόμαστε μεσ' ἀπ' τήν τεράστια μπούκα-πόρτα τοῦ ἀρματαγωγοῦ καί στιβάζουμε τοὺς μὸγους μας στήν ἀπέραντη κοιλιὰ του. Νυχτάνει... Ὁ χειμωνιάτικος ἀέρας φυσᾶ παγωμένος. Κάποιες ἀναψαν μιά μικρὴ φωτιά κάπου στήν ἀνηφοριά καί τριγύρω τῆς ἀπλώνουν τά παγωμένα κόκκινα χέρια τους. Λίγες γυναῖκες, υπεύθυνες γιά τά τρόφιμα, κάπου σ' ἓναν ὀρμίσκο τοῦ νησιοῦ παλεύουν μέ τό ξεροβόρι καί τά κύματα γιά νά φορτώσουν τά τσουβάλια στό καῖκι, κι ὕστερα μέσα στή νύχτα καί στό κρύο, μουσκεμένες ὡς τή μέση, πηδοῦν οἱ ἴδιες στό καῖκι γιά νά συνοδέψουν ὡς τό ἀρματαγωγό.

Διαταγή: Νά φορτώσουμε στό μεγάλο ἀρματαγωγό καί τό ὑλικό κάποιου ἄλλου, μικρότερου, ποῦχει πλευρίσει πλάι στό πρῶτο, τόν «Ἀχελῷο». Ὡς τίς ἔντεκα τή νύχτα φορτάνουμε καί ξεφορτάνουμε ὑλικό ἀπ' τό ἓνα καράβι στό ἄλλο. Ἡ παγωνιά μᾶς τρυπᾶ. Τά χέρια μας πονοῦν.

Καί τό μεγάφωνο τοῦ «Ἀχελώου» παίζει δυνατά, ἀσταμάτητα, ἐκνευριστικά τά τραγοῦδια γιά τήν ἐνδοξη Ἑλλάδα!

«Ἡ Ἑλλάδα ποτέ δέν πεθαίνει...».

Ἄργά πιά... Μεσάνυχτα... Ἡ μπούκα-πόρτα σηκώνεται ἄργά, κλείνει πίσω της τήν τελευταία εικόνα τοῦ Τρίκκερι. Ὁ μονότονος ὑπόκωφος κρότος τῆς μηχανῆς ἀρχίζει, τό θεριό τραντάζεται. Ἴσως νά ξεποστᾶσουμε λιγάκι... Οἱ γυναῖκες σωριασμένες ἤ μιά πάνω στήν ἄλλη, ἀνάμεσα στά μπαγκάζια, προσπαθοῦν κάπου ν' ἀκουμπήσουν, κάπως νά βουλευτοῦν. Ὡρα πολλή στάθηκα ὄρθια κι ὕστερα ἀκούμπησα τήν ἄκρη τοῦ πισινοῦ μου στή γωνιά ἐνός τσουβαλιοῦ. Ἀπό παντοῦ ἀρχίζουν νά ξερνοῦν. Νοιώθω τόν ξινό, ἀπαίσιο κόμπο στό λαιμό μου, μά κρατιέμαι. Παραλυμένο τό κορμί μου ἀπ' τήν κούραση. Ταραγμένα τά σωθικά μου ἀπ' τήν ζάλη καί τόν πυρετό. Πῶς μᾶς κατάντησαν ἔτσι κουρέλια ἀνθρώπινα. Μᾶς τάλάνισαν μέρες, μήνες δλάκερους μέ τήν πείνα τίς ἀγγαρεῖες, τήν ἀγωνία καί τώρα μᾶς φόρτωσαν σάν κοπάδι ζῶα στήν κοιλιά τοῦ ἄρματαγωγοῦ... Καί τό μεγάφωνο συνεχίζει νά τρυπᾷ τ' ἀφτιά μας μέ τά «πατριωτικά» ἄσματα... Δίπλα μου μιά γυναίκα, ὀλότελα μπρουμουτισμένη. Ποῦ εἶναι τό μοῦτρο της; Δέν ἔβλεπα παρά τά πισινά της ὄρθια.

— Ν' ἀκουμπήσω λιγάκι; Ρώτησα.

— Πέσε παιδί μου, γεῖρε νά ξεκουραστεῖς.

Ἀκούμπησα πάνω της κι ἔμεινα ὦρα πολλή, ἀκίνητη, ἀμίλητη. Μά ἔρχετ' ἡ ὦρα νά πᾶς γιά τήν ἀνάγκη σου! Ἄ! Αὐτό τό μεγάλο μαρτύριο στό καράβι... Ἡ «οὐρά» τῶν γυναικῶν πού περιμένουν γιά τήν ἴδια δουλιά ἀρχίζει ἀπό κάτω, πιάνει τίς σκάλες, γεμίζει τό βρώμικο διάδρομο πού καταλήγει στ' ἀποχωρητήρια. Ἐκεῖ πιά δέ μπορεῖς νά κρατηθεῖς. Ἡ ξινίλα τοῦ ἐμμετοῦ, ἡ σπιρτάδα τῶν κάτουρων, ἡ βρώμα τοῦ βαποριοῦ, σέ κάνουν νά ξεράσεις τά σωθικά σου...

Κι οἱ φυματικές μας κάνουν συνέχεια αἰμοπτύσεις.

Στίς 26 Ἰανουαρίου, βραδυνό πιά. Φτάνουμε στό Λαύριο. Στό Μακρονήσι θά μᾶς πῆγαιναν τήν ἄλλη μέρα. Ἴσως τίς ὥρες αὐτές νά ξεκουραστοῦμε κάπως. Μά ὄχι. Τό πρόγραμμα τῆς ἐξόντωσης λέει ἄλλο: Οἱ γυναῖκες πρέπει νά φτάσουν στόν τόπο τῆς μεγάλης δοκιμασίας τους τέλεια ἐξαντλημένες, ἀποκαμωμένες, ἔτσι πού οἱ πιθανότητες ν' ἀντιδράσουν σ' ὅ,τι θά ἀκολουθήσει νά εἶναι λιγότερες. Κι οἱ διαταγές ἐρχονται ἤ μιά πάνω στήν ἄλλη:

— «Οὐρές γιά ξεφόρτωμα!»

Κι ἀρχίζουμε πάλι. Τό ὕλικό τώρα πρέπει νά μεταφερθεῖ ἀπό κάτω ἀπάνω κι ἀπό κεῖ στό ἄλλο ἄρματαγωγό. Καί ξεφορτώνουμ' ἔτσι ὅλη τή νύχτα κοκαλωμένες ἀπ' τήν παγωνιά. Μερικά δέματα ἀνοίγουν. Τά πράματα κινδυνεύουν νά πέσουν στή θάλασσα. Προσπαθῶ νά σφιξω τά σκοινιά, νά δέσω τούς κόμπους. Τά χέρια μου δέν πιάνουν. Πόσο, ἀλήθεια, πονάει τό κρῦο...

Ξημερώνει... Κάπου πτό πέρα, ξεχωρίζουμε τό Μακρονήσι. Ἐνα ξερό μακρόστενο νησί. Ἐχει, θαρεῖς, τήν κρυάδα καί τό χρώμα τοῦ ἐρπετοῦ. Στήν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, πρὸς τήν κορφή, διακρίνεται ἕνα τεράστιο ἄσπρο στέμμα. Κάτι ἄσπρα γράμματα ἀπό κάτω. Κάτι σάν κτίρια στήν μπροστινὴ μεριά.

Ψάχνουμε, ψάχνουμε μέ τά μάτια, μέ τήν ψυχή, ν' ἀφουγκραστοῦμε νά μαντέψουμε τί μᾶς περιμένει. Δέ μιλάει καμιά... Ἐνα καῖκι πλησιάζει, γεμάτο φαντάρους. Διακρίνουμε ὅλων τά πρόσωπα γυρισμένα πρὸς ἐμᾶς. Ἐφτασε... Πλευρίζει στό ἄρματαγωγό. Εἶναι φαντάροι, Μακρονησιῶτες πού ἔχουν «ὑπογράψει». Ὁ Καρσιλαμάς μᾶς λέει: «Εἶναι τά καλά παιδιά. Ἐτσι, θά γίνετε κι ἐσεῖς σέ λίγο». Οἱ φαντάροι, σβέλτοι, πηδοῦν στό ἄρματαγωγό. Παράξενο. Τούς ἀφήνουν καί μᾶς πλησιάζουν καί μιλᾶνε μαζί μας. Ὁ καθένας ζητάει τίς πατριωτικῆς του. Κι οἱ πληροφορίες ἀρχίζουν... Μισόλογα γιά βασιανιστήρια, γιά τό ξύλο, γιά τό «σύστημα Ἀναμόρφωσης». Τό ἐρωτηματικό μεγαλώνει. Τί μᾶς περιμένει...;

Ἡ πρώτη ἀποστολή ξεκινοῦμε γιά τό Μακρονήσι. Φτάσαμε κιόλας. Ἐτσι, καθώς καθόμαστε χαμηλά στήν

κοιλιά του άρματαγωγού, δέν καταλάβαμε πώς πέρασε ή ώρα. Ή μπουκα-πόρτα γέρνει σιγά-σιγά προς τά έξω, άκουμπά στην προβλήτα. Παράξενα πράματα. "Ως κάτω κεί παραταγμένοι φαντάροι, πού, μέ τό άνοιγμα τής πόρτας του άρματαγωγού άρχίζουν τά χειροκροτήματα. Τι συμβαίνει; Έμās χειροκροτούν; Μά όχι. Μιά τσούρμα άξιωματικοί παρελαύνουν μπροστά στους φαντάρους, κατεβαίνουν και στέκουν στην προβλήτα. Βγαίνουμε. Οί πρώτες γυναίκες ανεβαίνουν κιόλας τά σκαλιά και φτάνουν στό ύψωμα. Κάτι γεροδεμένοι άντρες μέ άσπρες γκέτες, άσπρες ζώνες μ' άσπρες θήκες μέ πιστόλια κρεμασμένα πίσω, τίς πλησιάζουν, μετρούν δέκα και τίς ξεχωρίζουν άπ' τίς άλλες. Ή Καίτη ή χορεύτρια άνάμεσα, κάτι γριούλες Μυτιληνίες μέ τούς μπόγους και τά μωρά στην άγκαλιά. Τι θά τίς κάνουν. "Αραγε άπό τώρα θ' άρχίσουν νά μās βασανίζουν; "Όχι. Τίς άφήνουν και περνούν μπροστά κι ύστερα μετρούν άλλες δέκα κι άλλες δέκα. Μέ τόν τρόπο αυτόν μπορούν νά μās κοιτάζουν όλοι, φαντάροι κι άξιωματικοί ν' άναγνωρίζουν γνωστές και πατριώτισες. Αυτό τούς ήταν άπαραίτητο για ν' άσκήσουν, άργότερα, ό καθένας στή γνωστή του τήν ψυχολογική βία για ν' άποσπάσουν «δήλωση».

Ξεκινούμε για τό ΕΣΑΓ¹.

Περπατούμε ή μία πισ' άπ' τήν άλλη, σερνόμαστε κουρασμένες, νυσταγμένες, μέ τά νεύρα μας σέ ύπερδιέγερση, κρατώντας ή κάθε μία στά χέρια κάποια σακούλα, κάποιο μπουγάκι. "Αριστερά μας, συγκροτήματα άπό σκηνές, σκοπιές, συρματοπλέγματα. Πάνω στίς χαμηλές μάντρες, μέ μεγάλα άσπρα γράμματα, γραμμένα συνθήματα «Ζήτω τό Έθνος!» «Ζήτω ό Βασιλεύς». Κάπου-κάπου κανένα μούτρο βγαίνει φοβισμένα άπ' τό μισάνοιγμα τών μαύρων σκηνών καθώς περνούμε κάπως κοντά. Δεξιά ένα «θέατρο» δηλαδή ένας ύπαιθριος χώρος περιφραγμένος μέ χαμηλή μάντρα. Τό χωματένιο δάπεδο, κάπως άμφιθεατρικά διασκευασμένο, άπέναντι ή σκηνή. Πέρα ή θάλασσα... πιό πέρα τό Λαύριο. Οί Καβοκλώνες. Ψάχνουμε. "Όλο ψάχνουμε γύρω μας. Πού βρισκόμαστε. Για μία στιγμή βλέπω μία γυναικούλα, χωριά-

¹ Ε.Σ.Α.Γ.: Τά άρχικά: Ε' Σχολή "Αναμορφωτηρίου Γυναικών.

τισσα, πού βάδιζε μπροστά μου νά ξεκόβει άπ' τή γραμμή μας. "Εν' άγόρι, ως δεκατεσσάρω χρονών, μέ πυρόξανθο, τσομπάνικο κεφάλι, ξεφεύγει άπ' τό «σύρμα» — τό στρατόπεδο τών άνδρών — τρέχει προς τή γυναίκα, πέφτει στην άγκαλιά της.

— Γιόκα μ'! Φωναζ' ή Μάνα και τό φιλά και τό χαϊδεύει. Τρίβεται κείνο για λίγο στό στήθος της... Μά ένας άπ' τούς φρουρούς πού μās συνοδεύουν μπαίνει στή μέση.

— "Αϊντε, στή σειρά σου, θειά.

Μά ή Μάνα δύσκολα ξεκολλά άπ' τό παιδί της. Είχε τρία χρόνια νά τό δει. "Ανταρτόπαιδο. Τόπιασαν στό βουνό και δέν ήξερε αν ζει...

Προχωρούμε... Γυρίζω και κοιτάζω τή σειρά τών γυναικών. Κουκουλωμένες μέ σάλια, μέ παλτά μία κολώνα άπό γυναίκες, μέ τά πρόσωπα αδλακαμένα άπ' τήν κούραση, σέρνονται σ' ένα τόπο άγνωστο, στόν καινούργιο τόπο του μεγάλου μαρτυρίου... Σέρνονται πλάι μας και τά μωρά προσπαθώντας νά συγχρονίσουν τά βηματάκια τους μέ τά δικά μας. Μά τίποτα, ούτε μαρτύρια, ούτε κούραση ούτε ή αγρύπνια κι ή πείνα ούτε το καινούργιο άγνωστο πού μπροστά μας άνοίγεται έχουν αλλάξει τήν άπόφαση τών γυναικών νά τραβήξουν πιό πέρα. Ούτε κλάμα, ούτε παράπονο, ούτε στεναγμός. Ή κολώνα τούτη πού πορεύεται στό ξερονήσι, άνάμεσα στα συρματοπλέγματα και στους σκοπούς, αναδίνει ένα μεγαλειό. "Ενα κομάτι του "Ελληνικού λαού, πλάι στ' άλλα, τούτες οί άπλές γυναικούλες του χωριού, του νοικοκυριού, τής δουλιās, τής τέχνης, όρθώνεται, δέ θέλει νά σταυρωθεί. Και τά μεγάφωνα, πολλά γυαλιστερά μεγάφωνα, στημένα σ' όλο τό μάκρος τής διαδρομής, φωνάζουν:

— Γυναίκες! Δέν είναι για σας τά σίδερα του κομμουνισμού!

— Γυναίκες! Γυρίστε στην άγκαλιά τής πατρίδος!

30 Ιανουαρίου 1950

Δευτέρα πρωί. Πρίν ακόμα ξημερώσει μᾶς ξύπνησαν ποδοβολητά και βρισιές.

— Πουτάνες! Παλιοβρώμες! Σήμερα θά πεθάνετε όλες!

Τό περιμέναμε. Μά ὄχι τόσο γρήγορα. Σέ λόγο πού μᾶς εἶχε βγάλει ὁ Διοικητής τοῦ Μακρονησιοῦ ὅταν ἤρθαμε μᾶς εἶχε δώσει προθεσμία τρεῖς μέρες γιά νά «μετανοήσουμε» και νά ὑπογράψουμε «δήλωση». Οἱ μέρες περνοῦσαν χωρίς ἀποτέλεσμα... Ἔπρεπε νά μᾶς ξαφνιάσουν. Ψυχολογικά προετοιμαζόμασταν. Κάτι μισόλογα, κάτι «ἐμπιστευτικές» πληροφορίες κυκλοφοροῦσαν σκόπιμα. «Λένε πῶς θά σᾶς βιάσουν» «Τέτια ἐντολή δόθηκε στό τάγμα» ... «Προσέχετε τή νύχτα. Μή βγαίνετε μονάχες»... Κι ἄλλες τέτιες «πληροφορίες» γιά τήν τρομερή μέρα πού μᾶς περίμενε. Καί μετροῦσαμε τίς ὥρες και περιμέναμε τή μέρα τῆς δοκιμασίας... Δέν πιστεύω νά λυγίσουν οἱ γυναῖκες...

— Ἄπάνω όλες! Μήν κουνηθεῖ καμιά! Ἄναψτε τίς λάμπες! Βάνουσες, ἄγριες φωνές, πάνω, κάτω, γυρ' ἀπ' τίς σκηνές μας, τρεχάματα, ποδοβολητά. Σά λυσσασμένα σκυλιά οἱ «Ἀλφαμίτες»¹ πού τά ἀμόλυσαν γιά νά κατα-

¹ Ἀλφαμίτες: Ἄπ' τά ἀρχικά Α. Μ. πού σημαίνει Ἀστυνομία Μονάδος.

σπαράζουν τά θύματά τους. Ξυπνήσαμε. Ἄνακαθίσαμε στά στρώματά μας. Νύχτα ἀκόμα. Κολημένες ἤ μιὰ κοντά στήν ἄλλη, χάμω στό χῶμα, τριανταπέντε ὡς σαράντα γυναῖκες σέ κάθε σκηνή. Δυό φωτεινές γλωσσίτσες τρεμουλιάσανε και φωτίσανε λίγα κεφάλια ἐκεῖ γύρω στίς γωνιές τῆς σκηνῆς. Δέ μιλοῦσαμε. Ψάχναμε, ψάχναμε μηχανικά νά βροῦμε τά ρούχα μας. Μερικές ἔκαναν ἀστεῖα, ὅπως πάντα, και κάπου-κάπου ξεespoῦσε ἕνα νευρικό πνιχτό γελάκι.

— Σκασμός, παλιοβρώμες! Μήν κουνηθῆ καμιά!

— Οἱ κάλτσες μου. Ποῦ εἶν' οἱ κάλτσες μου. Ρωτοῦσε ἡ Νίτσα πλάι μου, ἀνακατώνοντας τά στρωσίδια τῆς. Ἡ φοβέρα πύκνωνε γύρω μας. Παθιασμένα, πρόστυχα μᾶς ἔβριζαν.

Ντυθήκαμε και περιμέναμε... Κάποια θέλησε νά κατούρησει. «Ποῦ; Πῶς;» ρώτησε μέ ἀγωνία.

Ἄδύνατο νά βγεῖς ἀπ' τή σκηνή. Στήν ἀπελπισία τῆς ἔσκυψε πρὸς τή διπλωμένη κλειστή «πόρτα» τῆς σκηνῆς, τράβηξε, σάν τό ποντίκι, πρὸς τά μέσα μιὰ λεκάνη. Κι ἐκεῖ δά, πίσ' ἀπό μιὰ κουβέρτα, κατούρησαν κι αὐτή κι ἄλλες.

Τά μεγάφωνα φωνάζουν πάλι, κι ἀντιλαλοῦν σ' ὄλο τό νησί. Ἄρχίζουν νά δίνουν διαταγές. Ἄδιακόπα, ἀπανωτά, ἤχουν στό Γεναριάτικο ξημέρωμα, σκληρές, ἄγριες.

— Ὅλες! Μέχρι μιᾶς! Μόλις δοθεῖ τό σύνθημα στό χῶρο τοῦ θεάτρου!

Οἱ ἐντολές νά ἐκτελοῦνται γιά όλες! Ἄνευ οἴκτου! Ἄνευ ἐξαιρέσεως!

Τό μεγάλο φωνερίζε κι ἐμεῖς περιμέναμε... Σιγανά-σιγανά πετούσαμε καμιά κουβέντα ἤ μιὰ στήν ἄλλη. Κοιτάζω τίς γυναῖκες τῆς σκηνῆς μου. Σέ καμιάς τό πρόσωπο δέ βλέπεις τόν τρόπο. Κάποια βγάζει ἤσυχα-ἤσυχα τό καθρεφτάκι τῆς και φτιάχνει τήν κορδελίτσα στά μαλλιά τῆς.

— Ὅλες στό χῶρο τοῦ θεάτρου! Οἱ ἐντολές θά ἐκτελοῦνται ἄνευ οἴκτου, ἄνευ ἐξαιρέσεως!

Φωνάζουν διαρκῶς τά μεγάφωνα.

Κατεβαίνουμε κατά πεντάδες. Στό πλάι μου πάντα οἱ δυό ἀχώριστές μου φίλες. Οἱ Ἀλφαμίτες, τρέχουν γύρω μας, χτυποῦν τά μαστίγια πάνω στίς φρεσκοασπρισμένες

30 Ἰανουαρίου 1950

Δευτέρα πρωί. Πρίν ἀκόμα ξημερώσει μᾶς ξύπνησαν ποδοβολητά καί βρισιές.

— Πουτάνες! Παλιοβρώμες! Σήμερα θά πεθάνετε ὄλες!

Τό περιμέναμε. Μά ὄχι τόσο γρήγορα. Σέ λόγο πού μᾶς εἶχε βγάλει ὁ Διοικητής τοῦ Μακρονησιοῦ ὅταν ἤρθαμε μᾶς εἶχε δώσει προθεσμία τρεῖς μέρες γιά νά «μετανοήσουμε» καί νά ὑπογράψουμε «δήλωση». Οἱ μέρες περνοῦσαν χωρίς ἀποτέλεσμα... Ἔπρεπε νά μᾶς ξαφνιάσουν. Ψυχολογικά προετοιμαζόμασταν. Κάτι μισόλογα, κάτι «ἐμπιστευτικές» πληροφορίες κυκλοφοροῦσαν σκόπιμα. «Λένε πῶς θά σᾶς βιάσουν» «Τέτια ἐντολή δόθηκε στό τάγμα» ... «Προσέχετε τή νύχτα. Μή βγαίνετε μονάχες»... Κι ἄλλες τέτιες «πληροφορίες» γιά τήν τρομερή μέρα πού μᾶς περίμενε. Καί μετροῦσαμε τίς ὥρες καί περιμέναμε τή μέρα τῆς δοκιμασίας... Δέν πιστεύω νά λυγίσουν οἱ γυναῖκες...

— Ἄπάνω ὄλες! Μήν κουνηθεῖ καμιά! Ἄναψτε τίς λάμπες! Βάνουσες, ἄγριες φωνές, πάνω, κάτω, γυρ' ἀπ' τίς σκηνές μας, τρεχάματα, ποδοβολητά. Σά λυσσασμένα σκυλιά οἱ «Ἀλφαμίτες»¹ πού τά ἀμόλυσαν γιά νά κατα-

¹ Ἀλφαμίτες: Ἄπ' τά ἀρχικά Α. Μ. πού σημαίνει Ἀστυνομία Μονάδος.

σπαράζουν τά θύματά τους. Ξυπνήσαμε. Ἄνακαθίσαμε στά στρώματά μας. Νύχτα ἀκόμα. Κολημένες ἢ μιὰ κοντά στήν ἄλλη, χάμω στό χῶμα, τριανταπέντε ὡς σαράντα γυναῖκες σέ κάθε σκηνή. Δυό φωτεινές γλωσσίτσες τρεμουλιάσανε καί φωτίσανε λίγα κεφάλια ἐκεῖ γύρω στίς γωνιές τῆς σκηνῆς. Δέ μιλοῦσαμε. Ψάχναμε, ψάχναμε μηχανικά νά βροῦμε τά ρούχα μας. Μερικές ἔκαναν ἀστεῖα, ὅπως πάντα, καί κάπου-κάπου ξεσποῦσε ἓνα νευρικό πνιχτό γελάκι.

— Σκασμός, παλιοβρώμες! Μήν κουνηθῆ καμιά!

— Οἱ κάλτσες μου. Ποῦ εἶν' οἱ κάλτσες μου. Ρωτοῦσε ἢ Νίτσα πλάι μου, ἀνακατώνοντας τά στρωσίδια τῆς. Ἡ φοβέρα πύκνωνε γύρω μας. Παθιασμένα, πρόστυχα μᾶς ἔβριζαν.

Ντυθήκαμε καί περιμέναμε... Κάποια θέλησε νά κατούρησει. «Ποῦ; Πῶς;» ρώτησε μέ ἀγωνία.

Ἄδύνατο νά βγεῖς ἀπ' τή σκηνή. Στήν ἀπελπισία τῆς ἔσκυψε πρὸς τή διπλωμένη κλειστή «πόρτα» τῆς σκηνῆς, τράβηξε, σάν τό ποντίκι, πρὸς τά μέσα μιὰ λεκάνη. Κι ἐκεῖ δά, πίσ' ἀπό μιὰ κουβέρτα, κατούρησαν κι αὐτή κι ἄλλες.

Τά μεγάφωνα φωνάζουν πάλι, κι ἀντιλαλοῦν σ' ὄλο τό νησί. Ἀρχίζουν νά δίνουν διαταγές. Ἄδιάκοπα, ἀπανωτά, ἤχουν στό Γεναριάτικο ξημέρωμα, σκληρές, ἄγριες.

— Ὅλες! Μέχρι μιᾶς! Μόλις δοθεῖ τό σύνθημα στό χῶρο τοῦ θεάτρου!

Οἱ ἐντολές νά ἐκτελοῦνται γιά ὄλες! Ἄνευ οἴκτου! Ἄνευ ἐξαιρέσεως!

Τό μεγάλο φωνεῖ κι ἐμεῖς περιμέναμε... Σιγανά-σιγανά πετούσαμε καμιὰ κουβέντα ἢ μιὰ στήν ἄλλη. Κοιτάζω τίς γυναῖκες τῆς σκηνῆς μου. Σέ καμιᾶς τό πρόσωπο δέ βλέπεις τόν τρόπο. Κάποια βγάζει ἤσυχα-ἤσυχα τό καθρεφτάκι τῆς καί φτιάχνει τήν κορδελίτσα στά μαλλιά τῆς.

— Ὅλες στό χῶρο τοῦ θεάτρου! Οἱ ἐντολές θά ἐκτελοῦνται ἄνευ οἴκτου, ἄνευ ἐξαιρέσεως!

Φωνάζουν διαρκῶς τά μεγάφωνα.

Κατεβαίνουμε κατά πεντάδες. Στό πλάι μου πάντα οἱ δυό ἀχώριστές μου φίλες. Οἱ Ἀλφαμίτες, τρέχουν γύρω μας, χτυποῦν τά μαστίγια πάνω στίς φρεσκοασπρισμένες

μπότες τους. Σήμερα φορούν τήν επίσημη στολή τους! Άσπρες μπότες, ζῶνες ἄσπρες, ἄσπρες κι οἱ θήκες τῶν πιστολιῶν στή μέση τους. Ὅλοι τους γεροδεμένοι, ἄγριοι.

Κατηγορίζουμε πρὸς τὸ θέατρο. Μᾶς ὀδηγοῦν σάν κοπάδι «ζωντανά». Ἀσταμάτητα βρίζουν καὶ σπρώχνουν. Ἐνα λαφρὺ ἀεράκι πού φέρνει, θαρεῖς, ἐκεῖνο τὸ χειμωνιάτικο πρῶινό, κάτι ἀπ' τήν ὁμορφιά τῆς Ἀττικῆς, ἀνεμίζει τὰ πολύχρωμα μαντήλια πού δένουν τὰ μαλλιά τῶν κοριτσιῶν. Αὐτά τὰ μαντήλια πού ἀνέμισαν σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους τοῦ Μακρονησιοῦ, ἀναριπίζονται σά σημαιοῦλες, σκορποῦν ἕνα τόνο ζωντανίας καὶ φρεσκάδας στό βαρὺ, μουντό, καταθλιπτικὸ φόντο τοῦ νησιοῦ τῶν μαρτυριῶν.

Φτάνουμε στό «θέατρο». Οἱ φωνές ὄλο κι ἀγριέβουν πλάι μας.

Τὸ «θέατρο» εἶν' ἕνας ὑπαίθριος χῶρος, ἀμφιθεατρικὸς, περιφραγμένος μ' ἕνα πεζούλι. Κάτω χῶμα. Ἀπέναντι, πρὸς τὴ μεριά τῆς θάλασσας, ἡ «σκηνή».

— Μέσα ὄλες! Καθίστε χάμω!

Νοιώθω ἕνα δυνατὸ χέρι νά μ' ἀρπάξει ἀπ' τὸ γιακά τοῦ πανωφοριοῦ μου, νά μέ σπρώχνει ἀπότομα πρὸς τὸ ἀνοιγμα τοῦ θεάτρου. Χάνω γιὰ λίγο τήν ἰσορροπία μου, παραπατῶ, μὰ κρατιέμαι χωρὶς νά κυλιστῶ χάμω. Οἱ γυναῖκες κάθονται τώρα βιαστικά πάνω στό χῶμα, ὑγρὸ ἀκόμα ἀπ' τὸ ἀγιάζι τῆς νύχτας. Γριές, τυλιγμένες στὰ μαῦρα χωριάτικα ροῦχα τους, γυναῖκες μέ τὰ μωρά στήν ἀγκαλιά, γυναῖκες ἀσπρομάλλες, κοπέλες, δεκαοχτάχρονα κορίτσια. Τραβοῦν ἀποφασιστικά στό Γολγοθὰ τους.

Γύρω στό «θέατρο» στήνονται πολυβόλα.

Ὅλα δείχνουν πῶς ἡ μέρα τούτη εἶναι μιά ἀπ' τίς «ἐπίσημες» τοῦ «Ἀναμορφωτηρίου». Οἱ στολισμένοι Ἀλφαιμίτες στενεύουν ὄλο καὶ πιό πολὺ τὸν κλοιό τους γύρω στὶς γυναῖκες. Στὴ σκηνή, ἕνα τραπέζι, μπροστά ὁ ἀξιωματικὸς χωμένος μέσα σ' ἕνα καφέ πέτσινο σακάκι. Κατ' ἀπ' τὸ γέισο τοῦ πηλικίου του τὰ σκοτεινά του μάτια γυροφέρνουν ἀδιάκοπα πάν' ἀπ' τὴ μάζα τῶν γυναικῶν. Κάπου-κάπου στραβώνει τὸ στόμα του, δαγκώνει τὰ χεῖλη του πού λοξεύουν μ' ἐπιτήδευση, χτυπᾷ ἕνα μαστίγιο πάνω στὴ γάμπα του. Γύρω του κι ἄλλες στρατιωτικὲς φιγοῦρες, μέσα στό χακί, κι ἄλλα πηλίκια

κι ἄλλα ζευγάρια μάτια κάτ' ἀπ' τοὺς γείσους. Τώρα πιά ὁ «ἐκφωνητής» πού ἔδινε τόσην ὥρα τίς διαταγές εἶναι μπροστά μας. Κοιτοῦμε τὸ ἀντιπαθητικὸ αὐτὸ στόμα τοῦ θεατρίνου μπροστά στό μικρόφωνο.

— Ἀλφα-Μί! Ἀλφα-Μί! Φυλάχτε τίς διόδους! Νά μὴ κατέβουν τὰ παιδιὰ πρὸς τὸ χῶρο τοῦ θεάτρου!

Πολλὰ ἀπ' τὰ παιδιὰ, τὰ κάπως μεγαλύτερα, ἔχουν μείνει ὀλομόναχα μέσα στὶς σκηνές. Ἐτσι ἦταν ἡ διαταγή. Πέντ' ἕξι μονάχα σγουρόμαλλα κεφαλάκια στριφογυρίζουν στὶς ἀγκαλιές τῶν μανάδων τους, ἀνάμεσά μας.

Διαβάζουν ἕνα κατάλογο ἀπὸ 150 περίπου ὀνόματα. Ἦταν οἱ γυναῖκες πού εἶχαν φέρεи τελευταῖα στό Τρίκκερι, στὰ κελιά τοῦ Μοναστηριοῦ κι εἶχαν ὑπογράψει «δήλωση».

Τὶς βγάζουν ἕξ' ἀπ' τὸ χῶρο τοῦ θεάτρου, πλάι στό πεζούλι.

— Νά σηκωθοῦν οἱ μωρομένες μέ τὰ μωρά!

Οἱ γυναῖκες μέ τὰ παιδιὰ στήν ἀγκαλιά σηκώνονται.

— ἄρτε τους τὰ Παιδιὰ! Οὐρλιάζει ὁ ἀξιωματικὸς. Δέν εἶναι ἄξιος νά τ' ἀναθρέψουν. Δότετε τα στὶς ἄλλες πού γυρίζουν στήν ἀγκαλιά τῆς Πατρίδος!

Ἀγωνία... Παλεύει ἀγῶνα γιγάντιον ἡ Μάνα καὶ τὸ παιδί, ἡ ἀγωνίστρια κι ἡ γεννήτρα! Σ' ὄλων τὰ στήθη χτυποῦν οἱ καρδιές τῶν μανάδων... Σωπαίνουμε... Οἱ Μάνες σφίγγουν γιὰ λίγο δυνατὰ στήν ἀγκαλιά τους τὰ ζεστά κορμάκια τῶν παιδιῶν τους κι ὕστερα... Οἱ ἀγκαλιές ἀνοίγουν... τὰ παιδιὰ περνοῦν στὰ χέρια τῶν Ἀλφαιμιτῶν γιὰ νά παραδοθοῦν στὶς «ἄλλες». Τὰ κεφαλάκια στριφογυρίζουν ἀνήσυχα, τὰ χεράκια ἀπλώνονται πρὸς τίς Μάνες, σπαραχτικὸ τὸ κλάμα τους σκίζει τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὰ στήθια μας...

Οἱ Μάνες γυρίζουν κοντά μας, στό «θέατρο». Τὰ μάτια τους καρφωμένα στὰ παιδιὰ τους.

Κι ὁ ἀξιωματικὸς μᾶς βγάζει τὸν ἱστορικὸ του «λόγο».

Μᾶς μιλᾷ γιὰ τὴν «ὀμορφιά» καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἑλλάδος, πού τὸ ἀντιπροσωπεύουν σήμερα αὐτὰ τὰ παιδιὰ της, οἱ Ἀλφα-Μί, πού ἔχυσαν τὸ αἷμα τους γιὰ τὸ γαλανὸ οὐρανὸ τῆς Πατρίδος καὶ πού ἐμεῖς, οἱ ἐχιδνες, δέν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νά ζοῦμε κάτ' ἀπ' αὐτόν! Καὶ συνεχίζει:

«Χίλια γυναίκα δὲ μποροῦν νά ὀρθώσουν τὸ ἀνάστημά τους ἐμπρός εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος! Ἀποφασίστε! Ἐχετε προθεσμία ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας! Ἄν, μὲ μιά δήλωση, δὲν ἐπιστρέψετε εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀγαπημένης μας Πατρίδος, δὲν ὑπάρχει σωτηρία καὶ οἶκτος γιὰ σᾶς. Δὲν θὰ σᾶς σεβαστοῦμε γιατί εἴσατε γυναῖκες. Ὁ σημερινὸς ἥλιος δὲ θὰ σᾶς φωτίσει, προδότρες! Θὰ ὑπογράψετε εἴτε τὸ θέλετε εἴτε δὲν τὸ θέλετε! Θὰ ὑπογράψετε καὶ «πάνω στό φορεῖο... ἂν ὑπάρχει φορεῖο γιὰ σᾶς!».

Εἶπε, τονίζοντας τίς τελευταῖες του φράσεις. Σταμάτησε γιὰ λίγο, λόξεψε ξανά τὰ μελανὰ του χεῖλη, στριφογύρισε τὸ βλέμμα του πάνω στό πλῆθος καὶ συνέχισε:

— Δέ μποροῦν οἱ καθοδηγήτριες νά συνεχίσουν τὸ ἔργο τους ἐδῶ! Φωνάζει τέσσερα ὀνόματα γυναικῶν. Οἱ γυναῖκες βγαίνουν. Ἐνα νόημα τοῦ ἀξιωματικοῦ κι οἱ γυναῖκες ἀρπάζονται ἀπ' τοὺς Ἀλφαμίτες κι ὀδηγοῦνται πρὸς τίς σκηνές.

— Καθ' ὁδόν! Καθ' ὁδόν!

Φωνάζει πάλι ἀπ' τὸ μεγάφωνο ὁ ἴδιος.

Κι οἱ Ἀλφαμίτες ἀρχίζουν νά κλωτσοῦν καὶ νά σπρώχνουν τίς γυναῖκες.

Ἐνα σημεῖωμα περνᾷ ἀπὸ κάποιον Ἀλφαμίτη στά χέρια τοῦ Ἀξιωματικοῦ.

— Φωνάζει ἕνα ὄνομα.

Βγαίνει ἡ χλωμή κοπέλα, μ' ἕνα γκρενά παλτό, μὲ πένθος στό μανίκι. Σ' ἕνα νόημα, τὸ μαστίγιο τοῦ Ἀλφαμίτη σφυρίζει στὸν ἀέρα καὶ πέφτει πάνω στήν πλάτη τοῦ κοριτσιοῦ. Τὴν ἀρπάζει ἀπ' τὰ μαλλιά, τὴ σπρώχνει πρὸς τὸ πίσω μέρος τοῦ θεάτρου, ἐνῶ τὸ μαστίγιο σφυρίζει καὶ πέφτει ξανά καὶ ξανά πάνω στό κεφάλι, στά πόδια, στήν πλάτη τῆς κοπέλας. Σφαδάζει ἐκείνη κατ' ἀπ' τὸ μαστίγιο. Τὰ οὐρλιαχτά ξεσκίζουν τὸ χειμωνιάτικο προῖνό.

— Στή θάλασσα! Στή θάλασσα!

Ἡ ἀγωνία μας μεγαλώνει. Ξέρουμε πὼς τὸ νά σέ τραβήξουν στή θάλασσα σημαίνει πὼς μπορεῖ νά σέ κλείσουν σ' ἕνα τσουβάλι, μαζί μὲ μιά γάτα, νά σέ δέσουν καὶ νά σέ ρίξουν μέσα! Εἶχαμε μάθει πὼς ἔτσι ἔκαναν πρὶν ἀπὸ μᾶς τοὺς ἄντρες κρατούμενους.

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΝΑΣ ΚΙΝΔΥΝΗ